

RÓCZEI GYÖRGY

Ἐπιμηθεύς

Zarathustra vs. Epimétheusz

Amikor Zarathustra lejött a hegyről, ahol éveket töltött a csöndben, megállt a faluban, a piactér sarkán. Hajnal se volt még, a Nap első sugarai éppen csak megjelentek a havas hegycsúcs fölött, s az, ami a hegyen csönd volt, szétvált csivitelő madarak hangjára, a hűvös északi szél hangjára, a patak csobogására, később távoli patak hangjára s kerekek nyikorgására. Kinyíltak az ablakok, ajtók, az egyik házból gyereksírás hallatszott. A kapun át megérkeztek az első kereskedők, s ahogy az utolsó éjjeli csillagok is eltűntek az égről, úgy népesült be a piactér. Az árusok leterítették gyékényeiket, felállították kis asztalkáikat, kirakodták a friss és édes gyümölcsöket, vagy távoli vidékek kézműveseinek remekeit. Egyes árusok már a tüzet élesztgették, és sütni-főzni kezdtek. Aztán jöttek a mutatványosok. A kötél-táncosok magas oszlopokat állítottak, a kígyóbűvölő csak leült a porba és kobrát rejtő kosarát maga elé tette. Egy öszvérhúzta kocsiról kis színpadot pakoltak le. Egy férfi nőnek öltözött, két másik lóbőrbe bújt, míg a negyedik páncélba öltözött és kardot meg buzogányt forgatva sétált fel s alá, - és ő mindennek és mindenkinek hallotta a külön hangját. Ezek a hangok - a legvidámabb kacagástól a megfontolt hümmögésig - egy másik hanggá álltak össze, a feszültség és várakozás hangjává: vajon kelendő lesz-e a portéka? Kitart-e a keresett pénz a következő piacig? Ez a hang nem volt sehol, s mégis ott volt mindenben. Különbözött a csöndtől, mégis összeolvadt vele és Zarathustra azt vette észre, hogy hegyi magánya nem sokban tért el e nyüzsgő forgatagtól.

Mindenben ott volt minden, de ez a sokféle megvalósulása annyira különböző volt, annyi színű és hangú, illatú, ízű, hogy az egyediség látszatát keltette. Az egyik árus éppen annyira különbözött egy másiktól, mint a vásárlók, nézelődők, vagy a piactéren futkározó gyerekek. Az áruk viszont vagy végtelenen egyformák voltak - mint például a gyümölcsök, vagy éppen a keresettség okán, hiszen minden vásárló ugyanazt kereste. Ímé az élők különbözőségének látszata, s az áruk egyforma létezése. (Bár egy fehér turbános férfi két barna tyúkot figyelt egy lécekből tákolt kalitkában. Az egyik fel s alá futkosott kotkodálva, csőrével kitarítóan csépelte a bedrótozott faajtót. Hátha... Viszont a másik meghúzódott a kalitka sarkában, nyakát behúzva, fejét lehajtva várta végzetét, hátha... Az első tyúk gyorsan vevőre talált, és délre már levest is főztek belőle, a másikat azonban - bármennyire is kínálta a paraszt - nem vette meg senki. Haza is vitte a paraszt a tyúkot, s amikor kinyílt a ketrec ajtaja, kiszaladt rajta a barna tyúk, be az ólba. Reggelre egy szép nagy tojást tojt a szalmába, s büszkén rájacsücsült.)

A piactér lassan megtelt vásárlóval, eladóval, áruval s bámész nézelődővel. Epimétheusz nem tudta eldönteni, hogy ő melyik csoportba sorolandó, ezért elvegyült. Mikor, mibe... Zarathusztra ekkor látta meg őt először, de nem utoljára. Egyszerre látta benne az apát, aki leányait árulta, a lopott menyegzői ezüstöt bagóért átvevőt, a rabszolgává ítélt csalót, és Platón barlangban lekötözött jámbor emberét. Így ácsorgott ő a forgatagban. Forgatta szemét. Látta mindazt, amiről mások csak hallottak, s hallotta a tarka-barka színeket, mint ama költő. Érzékszervai ezer antennát virágoztak a völgyre tekintő kopár sziklákra. Kitavasodott éppen. Felserdültek rég a hegyikecskék, szökelltek a kövek között, mint kedves a zöld mezőben. Vér csöppent alá. Elé. Elmerengett ezen, de amikor kihúzta zsebét a kezéből, szétszóródtak drachmái és petákjai.

Ahogy közeledett a dél, a gyümölcsök, virágok illatát elnyomta a savanyított töké és zsírjukban rotogó kolbászkáké. Fahéj és gyömbér, hagyma, paprika csábította a nagyérdeműt, kiknek érdemeik a bukszáikban lapultak. Epimétheusz jól tudta, hogy az éhség nagy úr. Előre is köszönt minden szembejövőnek.

(Aztán elfogytak a lelkes szembejövők, a lehajtott fejjel szembejövők, a csüggedt szembejövők is. Zarathusztra viszont látta, hogy a szembejövők mögötte tolongtak. Kicsit elgondolkodott ezen.)

- Kivernéd a szemem ennyi apróval? - lökte el egy öreg feléje nyújtott ráncos kezét a terebélyes lángossütő.

- Kiverném... - mondta az öreg, és megköpdöste tenyerében a pénzerméket. - Apád-anyád ide gyűjjön!

Az öreg a kisült lángosokra nézett, és a lángossütő is meggondolhatta magát, mert már nyúlt is a lángosért, amikor egy fiatal leányka pördült elő a sokadalomból.

- Ki a kicsit nem becsüli, az a nagyot nem érdemli! - kacagta, és csillogó szemekkel az öregbe karolt.

Egy kardnyelő az elé tett tányéron koppanó pénzeket számolgatta. Amikor összejött a tíz ezüst, hangosan bejelentette:

- Hát én most bekapom!

És bekapta.

Nyelte a damaszkuszi pengét. A száján és a nyelőcsövén át a gyomrába tuszkolta az éles kardot. A bámész nép lélegzetét visszatartva némult. Látni akarták a... Mit is? A kockázatos vállalkozás véres kudarcát, a kard pengéjén a vérpatakot, a porba omló merészt, vagy a hihetetlen, hogy lehetséges. Csak a kard markolata a szájban, a homlokról alágördülő verejtékcseppek. Tágra nyílt szemek, nyitva felejtett szájak.

A kard pedig szép lassan megtette a visszautat is. Az acélon csillant a napfény. Egy gyerek nevetve tapsolni kezdett, és nemsokára tapsolt mind, ki látta. A kardnyelő végre magasra emelte a kardot. Mélyen meghajolt. A tányérból kimarkolta díját, megcsörgette markában és az övéről csüngő bőrzacskóba tette.

Valaki megveregette a vállát, fecsegve oszlott a nép, hogy új kíváncsiaknak adjon helyet. Csak Epimétheusz maradt. Újabb pénzdarabot dobott az üres tányérba.

Hátha...

Mindenkinek tele volt a szája. Kinek lángossal, kinek karddal, másoknak szavakkal, megint másoknak némasággal. Zabáltak és fecsegték, lenyelték a ki nem mondott szavakat, vagy megakadt torkukban a szó, mint a sült hal szálkája. Kinek mi jutott. Damaszkuszi penge, damaszkuszi út - egyre megy.

Délutánra a vásárlás feszült alkudozását az önfeledt szórakozás váltotta fel. Árusok összecsomagoltak, és maradtak, hogy más árusoknál hagyják pénzüket. Egy csésze tea mellett meghányták és megvetették a világ dolgait. (Zarathusztra viszont másképpen látta azt a világot, melyben egyesek csak hánytak, mások csak vetettek. És bizony egyre többen hánytak majdan, s egyre kevesebben vetnek. Ím így szólna: ...)

„Aztán emberek jöttek a városba, kiknek ruhái színesek voltak, de szavaik egyformán szürkék valának. Jövének más emberek is a városba, egyforma szürke ruhában, de az ő szavaik rendkívül színesek valának. És köztudott, barátaim, aki sokat hány, keveset arat.”

Epimétheusz is hányt-vetett. Néha cigánykereket. Máskor - csak úgy - zabot.

Elment vele az idő.

Egy jött-ment alak ácsorgott az árnyékban, akit sokan esernyőnek néztek. Gondolhatták volna mítőasztalnak is. Nem mindegy?

„Szomorú voltam, mert nem volt cipőm, de találkoztam egy emberrel, akinek nem volt lába” - mondta Epimétheusz, és elvegyült.